

UNIVERSITETET I OSLO

KANDIDAT

XXXXXX

PRØVE

JFEXFAC04 1 Examen facultatum, rettsvitenskapelig variant

Emnekode	JFEXFAC04
Vurderingsform	Individuell skriftlig prøve
Starttid	12.06.2023 09:00
Sluttid	12.06.2023 13:00
Sensurfrist	02.07.2023 23:59
PDF opprettet	07.10.2023 15:14

Seksjon 1

Oppgave	Tittel	Oppgavetype
?	Informasjonsdokument	Informasjon eller ressurser

Seksjon 2

Oppgave	Tittel	Oppgavetype
1	Svarfelt oppgave 1.	Langsvar

Seksjon 3

Oppgave	Tittel	Oppgavetype
2	Svarfelt oppgave 2	Langsvar

Oppgave 1.

Forklar hva som menes med:

- a) deskriptive og normative definisjoner
- b) standpunkt-, holdbarhets- og relevansargumenter.

¹ Svarfelt oppgave 1.

Skriv ditt svar her

Oppgave 1a)

Kolflaath omtaler definisjoner som utsagn som bidrar til å fastlegge språklige uttrykks betydning. Et utsagn er meningsinnholdet til setninger. En definisjon vil med andre ord, søke etter å avgrense og tydeliggjøre hva et ord betyr.

Definisjoner består av definiendum og definiens. Definiendum er det som skal defineres, mens definiens er selve definisjonen.

Dette kan knyttes til Tegntrekanten, også kalt Ogdens trekant, som redegjør for sammenhengen mellom språklige uttrykk (A), virkelighet (B) og betydning (C). I denne sammenhengen vil definisjoner søke etter å definere språklige uttrykk (A), og tillegge de et meningsinnhold eller betydning (C).

Meningsinnholdet som tillegges det språklige uttrykket må igjen uttrykkes i et språklig uttrykk. Dermed skapes det en ny A-størrelse.

Generelt har definisjoner to hovedfunksjoner. Disse er struktureringsfunksjon og navngivningsfunksjon. Konnotasjon og denotasjon befinner seg innenfor navngivningsfunksjonen. Alle definisjoner er enten en konnotasjon, en denotasjon eller en kombinasjon. En denotasjon er en oppramsing av ting som faller innenfor begrepet. Mens en konnotasjon søker å finne begrepets grenser. Et eksempel er ordet "pattedyr". En denotasjon hadde sagt; med pattedyr menes mennesker, hunder, katter, elefanter osv. Mens en konnotasjon hadde sagt; med pattedyr menes dyr som føder levende unger osv.

En normativ definisjon har et normativt element. Det normative elementet innebærer at utsagnet sier noe om hvordan noe skal eller bør være, i motsetning til at noe faktisk er. De normative definisjonene forteller oss dermed hvordan ord og språklige uttrykk skal brukes i en kontekst.

Retten er normativ, fordi den gir uttrykk for hvordan noe skal være, og ikke hvordan det faktisk er. Definisjoner i lovtekst vil dermed være normative

definisjoner, som for eksempel legaldefinisjoner. Disse definisjonene forteller hvordan vi skal bruke ord i den bestemte konteksten, altså loven. Dette innebærer at normative definisjoner ikke vil gjelde utenfor lovens kontekst. Siden normative definisjoner gjelder hvordan man skal bruke uttrykk, kan betydningen vike fra alminnelig forståelse av begrepet.

Det finnes to hovedformer for normativ definisjon. På den ene siden er det oppregning. Dette innebærer at alle elementene som blir nevnt i definisjonen til sammen utgjør uttrykkes betydning. Disse formene for definisjoner er lette å anvende i praksis. En ulempe er derimot at definisjonen kan mangle et eller flere elementer som egentlig faller inn under uttrykkets betydning.

På den andre siden er det kategori og tilleggskrav. Slike definisjoner oppnevner først en overordnet kategori, og deretter etterfølgende tilleggskrav. Ulempen med slike definisjoner er at det kan være problematisk å finne en passende kategori.

En annen mulighet er å kombinere de to formene for normative definisjoner. Dersom en definisjon er en kombinasjon av oppregning og kategori og tilleggskrav åpner dette for å få med kjernen, gjennom oppregning, og ytterkanttilfeller, gjennom kategori og tilleggskrav.

Det eksisterer tre krav til definisjonene. Imidlertid er det umulig å oppfylle alle tre fullt ut. Kravene vil oppfylles til en viss grad, og i noen tilfeller vil det ene kravet vike for en mer gjennomført oppfyllelse av et annet krav. Det første kravet er at definisjonen må fremme avgjørbarhet. Dette omhandler selve sorteringsarbeidet. Definisjonen skal altså gjøre det mulig å sortere konkrete tilfeller i situasjoner som faller enten innenfor eller utenfor definisjonen. For det andre må definisjonen ha et hensiktsmessig omfang. Dette innebærer at definisjonen skal omfatte alt det vi ønsker at den skal omfatte, samtidig at den ikke skal omfatte det vi ønsker at skal falle utenfor. For det tredje må definisjonen avklare betydningen. Kravet handler om at definisjonen må fortelle oss noe mer enn det vi vet fra før. Her er det hensiktsmessig å unngå bruk av

uttrykket som defineres i definisjonen, altså såkalte sirkulære definisjoner. Det betyr ikke at vi er avskåret fra å anvende selve uttrykket, for i noen tilfeller vil dette være det hensiktsmessige.

De deskriptive definisjonene inneholder et deskriptivt element. Slike definisjoner er påstander om hvordan et ord eller språklig uttrykk faktisk brukes. Disse definisjonene viser til virkeligheten, og en etablert språkbruk. Til deskriptive definisjoner er det kun et krav om sannhet. Dersom definisjonen er i samsvar med virkeligheten og faktisk etablert språkbruk er den sann.

Forholdet mellom de to definisjonstypene er blant annet at normative definisjoner etterhvert kan gå over til å bli deskriptive definisjoner. Siden normative definisjoner sier noe om hvordan et uttrykk skal brukes, referer ikke dette til virkeligheten. Språket endrer seg konstant. Det betyr at noe som tidligere var normativt kan endre seg til hvordan språket faktisk brukes i dag. Når et noe refererer til hvordan et uttrykk faktisk brukes, anses de som deskriptive.

Oppgave 1b)

I argumentasjonsteorien finnes det tre typer argumenter. Disse er standpunkt-, holdbarhets- og relevansargumenter. De eksisterer både innenfor normativ og deskriptiv argumentasjon. Imidlertid vil selve holdbarheten og relevansen til argumenter skille seg i normativ og deskriptiv argumentasjon. Argumentasjon i seg selv handler om å forsøke å fremme et synspunkt eller standpunkt i den forstand at det man argumenterer for er riktig. Med andre ord kan argumentasjon handle om å overbevise andre om at noe er sant eller eksisterer på en viss måte.

Kort forklart argumenterer normativ argumentasjon for et normativt standpunkt, mens deskriptiv argumentasjon er argumentasjon for deskriptive standpunkt. Normativ argumentasjon forsøker å fremme at noe bør være på en bestemt måte. I utgangspunktet kan alle normative spørsmål være gjenstand for argumentasjon. De normative spørsmålene kan deles inn i normative vurderinger, målsettinger og handlingsalternativer. Deskriptiv argumentasjon argumenterer for at en påstand enten er sann eller usann. Slik argumentasjon er kun aktuell dersom sannhetsverdien til påstanden ikke kan fastslås gjennom direkte observasjon.

Et standpunktsargument knytter seg direkte til et standpunkt. Standpunktet er et syn eller en påstand i en sak. I utgangspunktet vil alle standpunktargumenter være *for* det aktuelle standpunktet. Imidlertid kan det tenkes at svake standpunktargumenter kan bidra til å svekke standpunktet. Det eksisterer ingen begrensninger på hvor mange standpunktargumenter et standpunkt kan ha.

For eksempel kan et standpunkt kan formuleres slik, S1: A drepte B. Dette standpunktet vil falle inn under deskriptiv argumentasjon, nærmere bestemt bevisbedømmelse. Det er et utsagn som enten er sant eller ikke. Et standpunktargument kan være, A1S1: A befant seg på åstedet på gjerningstidspunktet. Et annet argument kan være, A2S1: A er tidligere dømt for drap. Begge standpunktargumentene knytter seg direkte til standpunktet, S1, og argumenterer for at det er sant.

På den andre siden kan et annet standpunkt være, S2: F bør bli dømt til å betale erstatning. Dette er et normativt standpunkt fordi det argumenterer for at noe bør være. Det gir også uttrykk for et handlingsalternativ. Det kan presiseres at handlingsalternativene må være oppnåelige.

Standpunktargumentene som knytter seg til S2 kan være normative, men de kan også ha deskriptive elementer.

Et holdbarhetsargument angår et annet argument sin holdbarhet. Slike argumenter knytter seg dermed kun til andre argumenter. De deles inn i pro og contra argumenter. Pro argumentene vil tale *for* at et argument er holdbart, mens contra argumenter taler *i mot* at et annet argument er holdbart. Det er verdt å merke at argumenter i bevisbedømmelse som ikke refererer til bevismiddel må støttes av holdbarhetsargumenter.

For eksempel kan et pro holdbarhetsargument til A1S1 være, P1(h)A1S1: Vitnet C så A på åstedet på gjerningstidspunktet. Dette argumentet refererer til vitneutsagnet, som anses som et bevismiddel. Et annet argument kan være, P2(h)A1S1: Telefonlogger viser at A var på åstedet på gjerningstidspunktet.

Selve holdbarheten til argumentene varierer i normativ og deskriptiv argumentasjon. I normativ argumentasjon er spørsmålet om holdbarhet, kun et spørsmål om i hvilken grad det et argument er akseptabelt i seg selv. Mens i deskriptiv argumentasjon er spørsmålet om holdbarhet et spørsmål om sannhet. Da kan man stille seg spørsmålet "er det sant at (argument)?" I bevisbedømmelse, som er en del av deskriptiv argumentasjon, er spørsmålet om holdbarhet knyttet til pålitelighet. Holdbarheten til argumenter som refererer til bevismidler, som dokumenter eller vitneutsagn, er ofte triviell. Dette kommer av at spørsmålet om holdbarheten i disse tilfellene kun er om vitnet faktisk har avgitt den forklaringen eller om dokumentet faktisk gir uttrykk for det som uttales.

Relevansargumenter knytter seg til forbindelsen mellom to argumenter og sier noe om relevansen. Et relevansargument kan for eksempel knytte seg til forbindelsen mellom et standpunkt og et standpunktargument, eller til forbindelsen mellom et standpunktargument og et holdbarhetsargument. Argumentene deles inn i pro argumenter som taler *for* at en kobling er relevant, og i contra argumenter som taler *i mot* at en kobling er relevant. Slike argumenter kan bidra til skille ut irrelevante argumenter, og fremheve relevante og viktige argumenter. For eksempel kan det fremsettes et argument til S1, om at A3S1: A er en rørlegger. I seg selv vil dette være et irrelevant argument alene.

Dersom argumentet ikke støttes av et holdbarhetsargument som taler for at A3S1 er holdbart, kan argumentet avskrives ved et contra relevansargument.

Selve relevansen i normativ argumentasjon omhandler i hvilken grad argumentet taler *for* standpunktet. Spørsmålet blir da "i hvilken grad taler argumentet (hvis det er holdbart) for standpunktet?". Mens relevansen i deskriptiv argumentasjon knytter seg til et spørsmål om troverdighet og pålitelighet. Her kan spørsmålet for eksempel være om vitnet C er troverdig. I bevisbedømmelse er spørsmålet angående standpunktargumenter, "i hvilken grad taler argumentet (hvis det er sant) for at standpunktet er sant?". Når det gjelder spørsmål om relevansen til holdbarhets- og relevansargumenter blir spørsmålet "i hvilken grad taler argumentet (hvis det er sant) for at argumentet er sant/for den aktuelle forbindelsen". Her er det verdt å merke seg at relevans i normativ argumentasjon forutsetter at argumentet er holdbart. Mens relevans i deskriptiv argumentasjon innebærer en betingelse om at argumentet er sant.

Det kan fremsettes implisitte relevansargumenter for å fremheve relevansen, P1(r)A1S1: Drapet på B er begått av noen som befant seg på åstedet på gjerningstidspunktet. Dette argumentet knytter seg til forbindelsen mellom S1 og A1 og fremhever at A1 er relevant i argumentasjonen om S1 er sann.

Ord: 1611

Oppgave 2.

- a) Forklar hva skillet mellom kognitivisme og non-kognitivisme går ut på, og hvordan ulike etiske/rettsfilosofiske posisjoner forholder seg til skillet.
- b) Redegjør for Olivecronas vurdering av normers bindende kraft.

² Svarfelt oppgave 2

Skriv ditt svar her

Oppgave 2a)

Skillet mellom non-kognitivisme og kognitivisme er relevant i spørsmål som omhandler moralsk erkjennelse. Temaet om vår moralske erkjennelse innebærer spørsmål om hvordan vi kommer til moralsk erkjennelse og hvordan vi kan skille mellom holdbare og uholdbare normer. Normers holdbarhet handler blant annet om de er filosofisk akseptable, om de faktisk eksisterer og om de er bindende. Det overordnede spørsmålet kan godt være om vi mennesker har mulighet til å vurdere retten. Et slikt spørsmål gjør seg særlig gjeldende ved påstander om at det finnes visse moralske normer som er såpass grunnleggende at de kan sette rettsregler til side.

Dersom det er samsvar mellom rett og moral kan rettsregelen anses å være akseptabel. Rett er en term som gir uttrykk for positiv rett og rettsregler som er gitt av Stortinget og Høyesterett. Mens moral defineres av Svein Eng som ikkerettslige normer, holdninger eller vurderinger en eller flere aksepterer og forsøker å leve etter. Det er når det er motstrid mellom rett og moral det reises et spørsmål om hva som skal gå foran. Da trengs det en norm som regulerer kollisjonstilfellene, og denne normen må nødvendigvis være moralsk. Det er uklart om moralen i kraft av å være moral går foran retten, eller om retten i kraft av å være rett går foran moralen. I denne sammenhengen er det avgjørende om vi mennesker har en praktisk fornuft eller ikke. Dersom vi har en praktisk fornuft har vi evnen til å vurdere retten, altså om normene er holdbare eller uholdbare, og hva som vil gå foran ved motstrid.

Non-kognitivisme mener at vi mennesker ikke har en praktisk fornuft. Dermed mener retningen at vi ikke har verktøyene til å bedømme om normer er holdbare eller uholdbare. Med andre ord er vi ikke i stand til å bedømme retten. Skandinavisk rettsrealisme legger til grunn non-kognitivisme. Teorien mener at vi mennesker vurderer med våre subjektive følelser og at vi dermed ikke har en praktisk fornuft. Herunder mener de at normative utsagn kun er et uttrykk for

avgivers følelser. Dersom noen fremsetter et utsagn som sier "Det er galt å drepe", vil skandinaviske rettsrealister mene at det er et uttrykk for avgiver sine subjektive følelser. Avgiver har dermed kommet frem til at det er galt å drepe fordi han eller hun føler at det er galt å drepe. Slik mener også rettsrealistene at vi mennesker vurderer gjeldende rett. Altså at vi sier oss enige eller uenige ut fra følelser. Siden det er våre subjektive følelser, som kun er uttrykk for hva vi personlig mener, kan vi ikke vurdere retten objektivt.

Skandinavisk rettsrealisme legger vekt på at normative utsagn er et uttrykk, i motsetning til en beskrivelse av våre følelser. Skandinavisk rettsrealisme anerkjenner kun to holdbarhetskriterier for sannhet. Første holdbarhetskriterium er empirisk sannhet eller usannhet, som handler om det vi kan observere og sanse i tid og rom. Det andre er analytisk sannhet og usannhet, som innebærer at vi ut fra en analyse av definisjonen til begrepet kan vite om det er sant eller ikke. Dersom normative utsagn hadde vært en beskrivelse av våre følelser kunne det blitt bekreftet empirisk, og det vil ikke rettsrealistene bestride at eksisterer. Men at et normativt utsagn er et uttrykk for våre følelser, kan ikke bekreftes gjennom en analyse av det vi sier. Det kan heller ikke bekreftes empirisk, fordi et uttrykk vil ikke kunne ha noe observerbar sannhetsverdi.

Både Kantiansk rettsfilosofi og utilitarismen legger til grunn kognitivismen. Det betyr at teoriene mener at vi mennesker har en praktisk fornuft, og i kraft av dette er i stand til å vurdere retten og normers holdbarhet. Kant mener at vi mennesker både er fornufts- og naturvesener. Vi er naturvesener fordi vi har evnen til å observere verden og oss selv. Når vi er naturvesener er vi underlagt naturlovene, altså er vi ikke frie. Mens vi er fornuftsvesener fordi vi har evnen til å reflektere over oss selv i verden. Da er vi frie. Kant mener altså at vi har en medfødt evne til å reflektere over egen eksistens, og dette knytter seg til den praktiske fornuften. Når det gjelder hva Kant mener angående selve vurderingen av normers holdbarhet trekkes Kants rettsprinsipp og det kategoriske imperativ frem. Kants rettsprinsipp handler om at individet skal være fri fra andres valg og tvang dersom friheten fra valg og tvang kan gjøres til

en allmenn lov. Et normativt utsagn er altså holdbart så lenge inngrepet i individers frihet kan gjøres til en allmenn lov. Dette knytter seg til det kategoriske imperativ. Hovedformuleringen lyder omtrent: bare handle etter den maksime som du samtidig kan ville at skal bli en allmenn lov. En maksime er en personlig motivasjon for handling. Det betyr at man skal bare handle etter sin personlige motivasjon dersom man kan ville at det skal bli en allmenn lov, altså at det blir en regel som gjelder for alle. Normer kan anses holdbare dersom de oppfyller kravet til det kategoriske imperativ. Et eksempel er om jeg vurderer å snike på bussen. Jeg ønsker å ta bussen, men jeg vurderer å ikke kjøpe billett. Dersom det å snike på bussen, altså å ikke kjøpe billett skulle blitt en allmenn lov, ville alle gjort det. Da hadde det ikke lenger vært noen ville ønsket å drive et selskap som kjører buss, for de hadde ikke tjent noe på det. Dette vil si at bussene ikke lenger ville være i drift. Det jeg mener vi ikke være logisk, ettersom jeg vil ta bussen, men samtidig vil jeg at bussen ikke lenger skal være i drift. Normen er dermed ikke holdbar.

Utilitarismen mener at et normativt utsagn er holdbart dersom det fører til mest mulig lykke eller nytte for flest mulig mennesker. Utilitarismen fokuserer på konsekvensene, i motsetning til Kant som fokuserer på motivet bak handlingen. Utilitarismen anvender et hedonistisk lykke-begrep, som innebærer tilstedeværelsen av lyst og fraværet av ulyst. I vurderingen av om et normativt utsagn fører til mest mulig lykke for flest mulig anvendes lystkalkylen. Det innebærer et matematisk overslag angående hvor mye lykke en konsekvens skaper på den ene siden, og hvor mye ulykke på den andre siden. Her kan det trekkes et skille mellom Mill og Bentham. Mill la til grunn en kvalitativ lystkalkyle, hvor noen lyster var bedre enn andre. Et kjent utsagn han har for å beskrive dette er; det er bedre å være en ulykkelig Sokrates enn en lykkelig gris. Bentham på andre siden la til grunn kvantitativ lykke. Det innebærer at han mente at all lykke var likestilt, og at all lykke skulle telle i lystkalkylen. Så lenge et normativt utsagn fører til mer lykke enn ulykke for flest mulig, anses det som holdbart etter utilitarismen.

Det er relevant å trekke inn kritikk som er gjort gjeldende tilknyttet utilitarismen. Her påpekes spesielt gjennomførbarhetsproblemet. Det handler

om at det kan være vanskelig å beregne en handlings konsekvenser. Egentlig er det kun etter at en handling er utført at man faktisk kan vite om den førte til mer lykke enn ulykke for flest mulig. I tillegg er det vanskelig å vite hvor mange konsekvenser og hvor lang tid fremover som skal tas i betraktning. En huskeregel er ringene i vannet. Dersom man kaster en stein i et vann, vil steinen skape bølger som sprer seg som ringer utover. Jo lengre unna ringene beveger seg, jo mindre synlige blir de. Dermed kan man anta at man bare skal ta stilling til de konsekvensene man med sikkerhet kan vite at handlingen vil berøre. En annen ting å påpeke er at Mill er en regel-utilitarist. Dette innebærer at han mener at vi mennesker etterhvert erfarer og skjønner at noen handlinger medfører mindre eller mer lykke. Altså må vi ikke vurdere hver eneste handlings konsekvenser.

Oppgave 2b)

Holdninger overfor normers bindende kraft kan deles inn i et psykologisk normbegrep og et ikke-psykologisk normbegrep. Det psykologiske normbegrepet legger til grunn at vi mennesker opplever normer som bindende fordi vi har internalisert de. At vi har internalisert normer betyr at vi har gjort normene til en del av oss, og tatt de til oss følelsesmessig. Ut fra dette vil normenes bindende kraft ikke være forankret i noe utenom det psykologiske. På den andre siden mener det ikke-psykologiske normbegrepet at normenes bindende kraft ikke bare er forankret i det psykologiske. De mener at den bindende kraften kan forankres i noe utenforstående, som for eksempel religion eller den praktiske fornuft. Kant mener for eksempel at vår opplevelse av normenes bindende kraft og gyldighet er forankret i vår praktiske fornuft.

Olivecronas analyse av normenes bindende kraft handler om spørsmålene; hvorfor bør vi følge retten? og hva utgjør holdbarheten til normer? Olivecrona mener at vår forestilling av normers bindende kraft er en illusjon. Dette mener han å avdekke ved fire analyser. Det er verdt å merke at Skandinavisk

rettsrealisme kun anerkjenner to holdbarhetskriterier for sannhet; analytisk og empirisk sannhet. Begrunnelser om normers bindende kraft utenom dette kan ikke anses å være sanne etter teorien.

For det første viser han til følelsesanalysen. Spørsmålet er om følelsene våre er grunnlaget for at normer er bindende. Dette forutsetter at alle mennesker blant annet har en følelse av rett og galt, og er lovlydige. Realiteten er at ikke alle mennesker er lovlydige. Dermed må følelser avvises som et grunnlag for at retten er bindende.

Den neste analysen er sanksjonsanalysen. Denne analysen går ut på spørsmålet om vår holdning overfor sanksjoner gjør at retten er bindende. Av og til unngår vi å være ulydige overfor retten på bakgrunn av at vi er redd for ulike rettslige sanksjoner. Likevel vil ikke frykten eller ulysten for å bli ilagt sanksjoner binde en til å følge normene. Dette illustrerer Olivecrona gjennom et eksempel.

Dersom jeg tar hånden i en flamme, brenner jeg meg. Fordi jeg ikke ønsker å brenne meg avstår jeg fra å stikke hånden inn i flammen. Dette gjør likevel ikke at jeg er bundet til å avstå fra å stikke hånden inn i flammen. Sanksjonering kan dermed ikke være et gyldig grunnlag for normenes bindende kraft.

Den tredje analysen er faktaanalysen. Her er spørsmålet om vi empirisk kan bekrefte normenes bindende kraft. Olivecrona kommer til at det er ingenting vi kan observere eller lage som gjør at normativ binding blir et faktisk objekt som kan observeres. Dermed avskrives også faktaanalysen som et grunnlag for normenes bindende kraft.

I den siste analysen tar Olivecrona stilling til det metafysiske. Denne analysen handler om normenes bindende kraft er noe som eksisterer utenfor tid og rom, som ikke kan bekreftes empirisk. Slik som nevnt tidligere anerkjenner Skandinaviske rettsrealister kun to holdbarhetskriterier for sannhet. Empirisk sannhet og usannhet handler om det vi kan observere i tid og rom. Dette utelukker at det vi ikke kan observere i tid og rom kan anses som sant. Olivecrona avskriver dermed denne analysen uten forbehold.

Til slutt konkluderer Olivecrona med at vi ikke har et empirisk grunnlag for å ha en forestilling om normenes bindende kraft. Men vi har likevel en forestilling om den. Da mener Olivecrona at forestillingen om normenes bindende kraft er en illusjon. Her kan det presiseres at han ikke bestrider at det er en nyttig illusjon. Denne illusjonen gjør jo nemlig at vi mennesker oppfatter normer som bindende, og at vi følger dem. I sammenheng med dette kan vi stille spørsmålet om hvorfor vi har en rettsstat og grunnleggende rettigheter, fordi normenes bindende kraft er en illusjon. Svaret Olivecrona gir på dette er at vi mennesker har blitt enige om at vi skal ha det slik, og derfor har vi det slik. Et helt annet svar på grunnen til at vi burde ha en rettsstat med grunnleggende rettigheter, gjør seg gjeldende dersom det ses hen til hvordan samfunnet hadde vært uten lover og regler. Denne tilstanden kalles naturtilstanden, og en en kontrast til samfunnet som vi er vant med i dag, med en samfunnskontrakt mellom inidivder og staten.

Ord: 1967